

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Mari Paalimaa

AKTSIISIGA MAKSUSTAMISE MÕJUD
ALKOHOLITURU ARENGUTELE
TAASISESEISVUNUD EESTIS

Lõputöö

Juhendaja:

Enno Puhm, MSc

Kaasjuhendaja:

Uno Silberg, PhD

Tallinn 2009

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: mai 2009
Töö pealkiri: Aktsiisiga maksustamise mõjud alkoholituru arengutele taasiseseisvunud Eestis	
Töö autor: Mari Paalimaa	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 38 leheküljest. Töö koostamisel on kasutatud 20 allikat, millele on töös viidatud. Lõputööl on kaks lisa, mis sisaldavad alkoholiaktsiisi määrasid aastatel 1995-1999 ja 2000-2008.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on analüüsida aktsiisiga maksustamise mõjusid Eesti Vabariigi alkoholituru arengule perioodil 1996 – 2008. Töös on püstitatud hüpotees, et aktsiisimäärade muutmise suunad seavad erinevad alkoholikäitlejad ebavõrdsesse olukorda.</p> <p>Lõputöös püstitatud eesmärgi saavutamiseks ja hüpoteesi kontrollimiseks kasutas autor analüütilist uurimismeetodit.</p> <p>Töö aktuaalsus väljendub selles, et praeguse majandussurutise ajal üritatakse Eestis leida viise, et suurendada riigieelarvet. Samuti on teema aktuaalne, kuna Eesti on alkoholi tarbimise statistika poolest Euroopas pingerea esiosas. Suure tarbimise tõttu kannatab rahva tervis ja tänu alkoholijoobes isikutele toimub liikluses palju õnnetusi.</p> <p>Autor jõuab lõputöös järeldusele, et maksumäärade suurenemine tekitab alkoholiliikide maksustamisel erinevusi. Selle tõttu satuvad alkoholikäitlejad olukorda, mil teatud alkoholi liikide puhul on maksukoormus suurem kui teistel alkoholi liikidel. Samas ei ole aktsiisimaksu tõus alkoholi tarbimise kasvu vähendanud. Pigem on näha jätkuvat tarbimise suurenemise tendentsi.</p>	
Võtmesõnad: aktsiis, alkohol, alkoholituru areng, alkoholi tootmine ja tarbimine, alkoholi import ja eksport, maksumäär	
Keywords: excise, alcohol, process of alcohol market, alcohol production and consumption, alcohol import and export, tax rate	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Uno Silberg	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Enno Puhm	Allkiri:
Kaasjuhendaja: Uno Silberg	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISSEJUHATUS.....	4
1. EESTI VABARIIGI ALKOHOLITURG JA AKTSIISIGA MAKSUSTAMINE....	6
1.1. Eesti Vabariigi alkoholituru ülevaade.....	6
1.2. Alkoholi maksustamine aktsiisiga	14
2. AKTSIISIGA MAKSUSTAMISE MÕJUD ALKOHOLITURU ARENGUTELE	19
2.1. Aktsiisiga maksustamise ja alkoholituru arengu analüüs	19
2.2. Aktsiisiga maksustamise ja alkoholituru vastastikused mõjud ja järeldused.....	26
KOKKUVÕTE.....	31
SUMMARY	33
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	36
LISAD	37
Lisa 1. Aktsiisimäärad aastatel 1995-1999	37
Lisa 2. Aktsiisimäärad aastatel 2000-2008	39

SISSEJUHATUS

Aktsiisimaks on tarbimismaks, millega maksustatakse teatud kaubagruppe, et piirata ja reguleerida nende tarbimist ja suurendada riigieelarvet maksutulude näol. Tänapäeval maksustatakse Eestis aktsiisiga viite kaubagruppi: alkohol, tubakas, kütus, elekter ja pakend. Antud lõputöös keskendub autor alkoholi maksustamisele aktsiisiga.

Teema valikul lähtus autor sellest, et alkoholi aktsiis on viimastel aastatel tõusnud ja suurendanud alkoholiaktsiisi objektide maksumäärade vahelist erinevust. Sellega kaasnevad probleeme uurides ei leidnud autor varem läbi viidud uuringuid, et kuidas on mõjunud aktsiisiga maksustamine alkoholituru arengule Eesti Vabariigis peale taasiseseisvumist.

Töö aktuaalsus väljendub selles, et praeguse majandussurutise ajal üritatakse Eestis leida viise, et suurendada riigieelarvet. Üheks võimaluseks on aktsiisimäärade suurendamine. Autor analüüsib, kas eelnevatel aastatel on aktsiisimäärade tõstmine mõjutanud alkoholituru arengut. Samuti on teema aktuaalne, kuna Eesti on alkoholi tarbimise statistika poolest Euroopas pingerea esiosas.

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida aktsiisiga maksustamise mõjusid Eesti Vabariigi alkoholituru arengule perioodil 1996 - 2008.

Eesmärgi saavutamiseks:

- annab autor ülevaate nii alkoholituru kui ka aktsiisiga maksustamise arengust;
- võrdleb alkoholituru ja aktsiisiga maksustamise arengut;
- analüüsib, kuidas mõjutas aktsiisimäärade muutmine alkoholiturgu.

Lõputöös on püstitatud hüpotees, et aktsiisimäärade muutmise suunad seavad erinevad alkoholikäitlejad ebavõrdsesse olukorda. Hüpoteesi kontrollimiseks kasutab autor analüütilist uurimismeetodit.

Analüüsi osas vaatleb autor kahte erinevat perioodi: esiteks muudatused, mis toimusid enne Eesti liitumist Euroopa Liiduga aastatel 1996-2003 ja teisena, kuidas mõjutas aktsiisiga maksustamine alkoholiturgu pärast liitumist.

Töö koosneb kahest peatükist, mis on omakorda jaotatud alapeatükkideks. Esimeses peatükis annab autor ülevaate nii alkoholiturust kui ka alkoholi maksustamisest läbi ajaloo. Autor kirjeldab kehtinud seaduste alusel, kuidas on muutunud alkoholi liigid ja millised muutused on toimunud nende maksustamisel. Samuti vaatleb autor, milline on alkoholiaktsiisi laekumine riigieelarvesse ja kuidas see on aastatega muutunud. Teises peatükis võrreldakse aktsiisiga maksustamist ja alkoholituru arengut, analüüsides nende võimalikke vastastikuseid mõjusid. Autor analüüsib alkoholi tootmist, tarbimist, eksporti ja importi. Oma töös kasutab autor Eestis kehtivaid norme, Euroopa Liidu direktiive ja erialakirjandust. Analüüsi teostamisel kasutatakse Eesti Statistikaameti ja Eesti Konjunktuuriinstituudi andmeid.

1. EESTI VABARIIGI ALKOHOLITURG JA AKTSIISIGA MAKSUSTAMINE

1.1. Eesti Vabariigi alkoholituru ülevaade

Viinatootmine sai Eestis alguse juba üle-eelmise sajandil, mil esimene piiritusetööstus käima pandi. Tööstus arenes märgatava kiirusega ja juba kahekümne aasta pärast muutus ülevenemaaliseks ettevõtteks. Esimene piirituse tehase hoone on säilinud tänapäevani, asudes Tallinna kesklinnas.¹

Eestis kehtestati 1921. aastal kaks seadust, mis reguleerisid alkoholi valmistamist ja müüki. Esimene neist kehtis õlle kohta ja määratles ära õlle definitsiooni: õlleks nimetati linasest ja veest, humalate ja pärmilisamisega, käärimise teel valmistatud ja üle 1,5 % etanüülalkoholi sisaldavaid jooke (õlu, porter, ale jne). Keelatud oli peale linaste, vee, humalate ja pärmil muid materjale tarvitada. Samuti ei tohtinud õllele lisada peale käärimise ruumidest keldrisse üleviimist vett või muid aineid. Sel juhul oleks õlle koostis muutunud ja poleks olnud selle seaduse järgi tegemist enam õllega.²

Teine seadus, mis 1921. aasta kehtima hakkas, sätestas napside ja likööride valmistamise ja müügi. Napsideks ja liköörideks nimetati piiritusest ja veest maitseainete juurdelamisega valmistatud jooke. Nende hulka kuulusid ka konjak, rumm, arak, whisky, Rootsi punch jne. Seal juures ei tohtinud napside ja likööride kangus ületada 60 %.³

Kui eelnevalt kehtestatud seadused kehtisid üksikute alkoholiliikide kohta, siis 1935. aastal kehtima hakanud alkoholimüügi seaduses⁴ määratleti ära üldine alkoholi mõiste. § 1 kohaselt loeti alkohoolseteks jookideks neid, mis sisaldasid rohkem kui 1,5 mahuprotsenti etüülalkoholi nagu viin, peenviin (napsid, liköörid), vein, õlu ja muud. Alkohoolseid jooke

¹ Liviko. Viinatootmise ajalugu Eestis ning Livikos.
<http://liviko.ee/?id=242> 6.03.2009

² Riigiarhiiv, f. 80, n. 1, s. 600.

³ Riigiarhiiv, f. 80, n. 1, s. 667.

⁴ Riigiarhiiv, f. 969, n. 1, s. 255.

müüdi kas väljaviimiseks (tehased, laod, kauplused) või kohaltarvitamiseks (trahtriärid, sellekohased kauplused)⁵.

Alkoholi müük oli selle seaduse järgi keelatud üleriigilistel pühadel nagu suur reede, esimene ülestõusmispüha, palvapäev ja esimene jõulupüha. Samuti ei tohtinud alkoholi müüa valimiste või rahvahääletuse päevadel hääletamise ajal kogu riigis ja kohalike omavalitsuste volikogu valimiste päevadel valimise piirkonnas.⁶

Eestis võeti praegu kehtiv alkoholiseadus⁷ vastu 19. detsembril 2001. aastal ja see jõustus 1. septembril 2002. aastal. Alkoholiseadus sätestab erinõuded alkoholi käitlemisele, piirangud alkohoolse joogi tarbimisele, erinõuetele ja piirangute järgimise üle teostatava järelevalve korralduse ning vastutuse seaduse rikkumise eest⁸. Täna sel hetkel kehtib lisaks alkoholiseadusele ka Vabariigi Valitsuse 26. aprillil 2004. aastal vastu võetud määrus nr 134 "Alkoholi määratlemise, kirjeldamise ja müügiks esitlemise nõuded"⁹, määratledes nõuded käideldavatele alkohoolsetele jookidele, mida ei reguleeri Euroopa Ühenduse määrused.

Alkoholiseaduse § 2 kohaselt on alkohol toidugrupp, mille moodustavad piiritus ning alkohoolsed joogid. Piirituse all mõistetakse põllumajandusliku päritoluga toorainest kääritamisel ja sellele järgneval töötlemisel saadud vedelikku etanoolisisaldusega alates 96st mahuprotsendist¹⁰. Õlu on linnastest või linnastest ja linnastamata materjalist, humalatest ja veest pärmi abil kääritamise teel valmistatud jook, mis võib olla pastöriseeritud¹¹. Alkohoolne jook jaguneb kolmeks: kange, lahja või vähese alkoholisisaldusega. Kanges alkohoolses joogis on etanooli üle 22 mahuprotsendi, lahjas alla 22 mahuprotsendi ja vähese alkoholisisaldusega joogi etanoolisisaldus ei ületa 6 mahuprotsenti¹².

⁵ Riigiarhiiv, f. 969, n. 1, s. 255.

⁶ sama

⁷ RT I 2002, 3, 7.

⁸ Alkoholiseadus § 1 lg 1.

⁹ RT I 2004, 31, 224.

¹⁰ Alkoholiseadus § 2 lg 2.

¹¹ Alkoholiseadus § 2 lg 4.

¹² Alkoholiseadus § 2 lg 5 - 7.

Joogitööstus on toiduainetööstuse kiiremini arenevaid allharusid, kus pannakse suurt rõhku tootearendusele. Joogitööstuse tootmismahd on suurenenud 2003. aastaga võrreldes 49%¹³. Viimasel ajal on muutunud ka alkoholi tootmise trend. Muutust võib täheldada selles, et kangete alkoholsete jookide (viin ja liköörid) tootmine on vähenenud ja suurenenud on siidri ja muude lahjade alkoholsete jookide (long-drink-tüüpi alkoholised joogid) tootmine. Samuti on viimastel aastatel järsult kasvanud õlle tootmine.¹⁴

Eesti Statistikaameti andmed alkoholi tootmise kohta jaotatakse nelja gruppi: kanged alkoholised joogid, veinid, õlu ja lahjad alkoholised joogid. Kui vaadelda perioodi 1995-2007, siis aastal 2007 toodeti lahjasid alkoholiseid jooke ligi üksteist korda rohkem kui 1999. aastal (Joonis 1). Kiire tootmismahu kasv sai alguse 2003. aastal ja kestis kuni 2006. aastani, suurenedes 67,6% võrra.

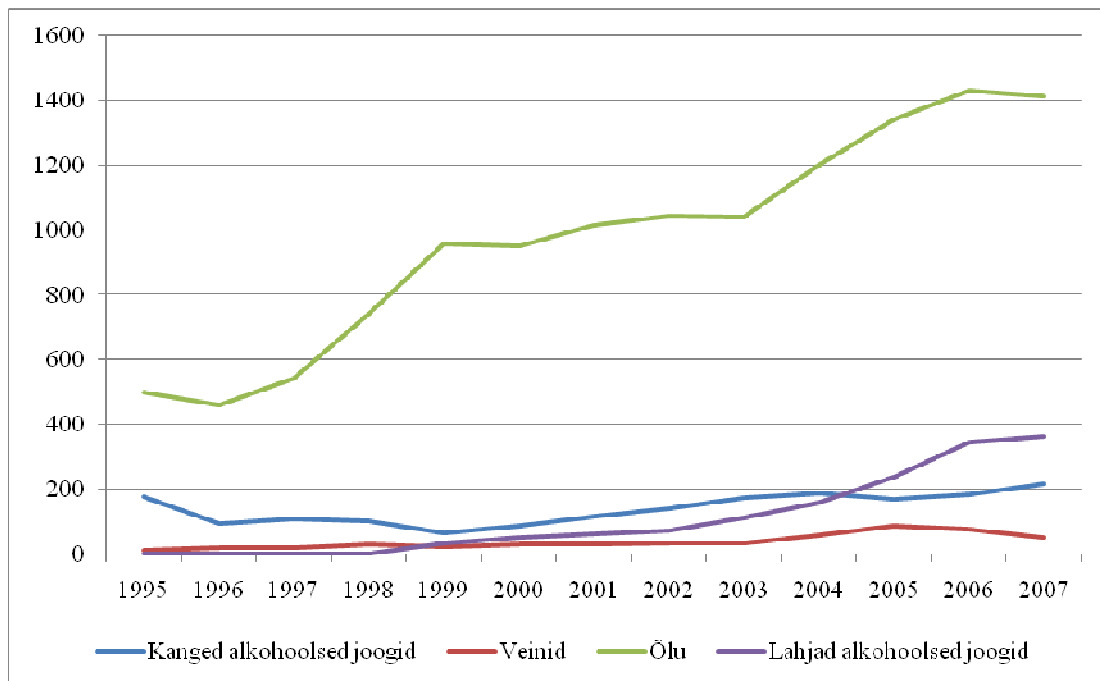
Õlle puhul on näha kahte suuremat tootmismahu kasvu perioodidel 1996 – 1999 ja 2004 – 2006. Esimesel perioodil tootmismahd kahekordistus, kuna kahe Eesti suurima õlletehase (Saku Õlletehas ja A. Le Coq) omanikeks said Soome firmad.¹⁵ Soomlased võtsid õlle valmistamisel kasutusele uued tehnoloogiad, parandades õlle kvaliteeti. Teisel perioodil kasvas tootmismahd 27,3%. Põhjuseks oli majanduskasv, mille tulemusena hakkasid inimesed rohkem kaupu tarbima, seal hulgas ka õlut.

¹³ Statistikaamet. 2008. Eesti Statistika Aastaraamat 2008. Tallinn, lk 322.

¹⁴ Statistikaamet. 2007. Alkoholi tarbimine ja tootmine Eestis. – Eesti Statistika Kuukiri 7/2007, 5.

¹⁵ A.Le Coq. Olulisemad faktid A.Le Coq ajaloos.

<http://www.alecoq.ee/est/corp/ajalugu/?articleID=222> 5.04.2009

Joonis 1. Alkoholi tootmine perioodil 1995-2007 (tuhat hektoliitrit)¹⁶

Kui õlle ja lahjade alkohoolsete jookide puhul võib rääkida tootmismahu kasvust, siis veinide tootmismahut suurenes 2004. ja 2005. aastal poole võrra, kuid pärast tõusu langes 2007. aastaks samale tasemele, kus see oli 2006. aastal (Joonis 1). Viina ja teiste piiritusjookide tootmismahut on püsinud viimastel aastatel samal tasemel, kuid siiski väikeste kõikumistega. Kõige vähem toodeti piiritust 1999. aastal, mil valitses kogu maailmas majanduskriis ja selle tõttu vähenes välisnõudlus¹⁷.

Alkohoolsete jookide jaemüük on viimastel aastatel pidevalt suurenenud koos tootmise ja väliskaubanduse kasvuga. Ajavahemikul 2000-2006 tõusis see ligi kolm korda. 2004. aastal kasvas alkohoolsete jookide jaemüük võrreldes eelneva aastaga viiendiku võrra. Sellist hüppelist kasvu võib seostada Eesti astumisega Euroopa Liitu, mille tulemusena paranesid kaubavahetuse tingimused teiste liikmesriikidega.¹⁸

¹⁶ Eesti Statistikaameti andmebaas.

<http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp>

¹⁷ Rahandusministeerium. Majandusülevaade 1999. aasta makromajandusliku ja eelarvetulude prognoosi täitumisest.

www.fin.ee/doc.php?6344 3.04.2009

¹⁸ Statistikaamet. 2007. Alkoholi tarbimine ja tootmine Eestis. – Eesti Statistika Kuukiri 7/2007, 7.

Eesti siseturul müüakse ühe inimese kohta enim õlut (Tabel 1). Kümne aastase perioodi vältel on õlle müük suurenenud kaks korda: kui 1996. aastal müüdi ühe inimese kohta aastas 33,2 liitrit, siis 2006. aastaks on müügi maht tõusnud 100 liitrini. Lisaks õllele, on peale Euroopa Liitu astumist ja piiride avardumist kasvanud ka lahjade alkoholsete jookide müük (Tabel 1). Enim kasvas segatud piiritusjookide tarbimine 2004. aastal, suurenedes võrreldes eelneva aastaga 76,2%. Samas siidri või muude kääritatud jookide kasv oli mitmeid kordi väiksem (siidril 36,4% ja muul kääritatud joogil 15,7%).

Tabel 1. Alkoholsete jookide müük siseturul (sh kõik turistide ostud) 1996-2006 (liitrit elaniku kohta)¹⁹

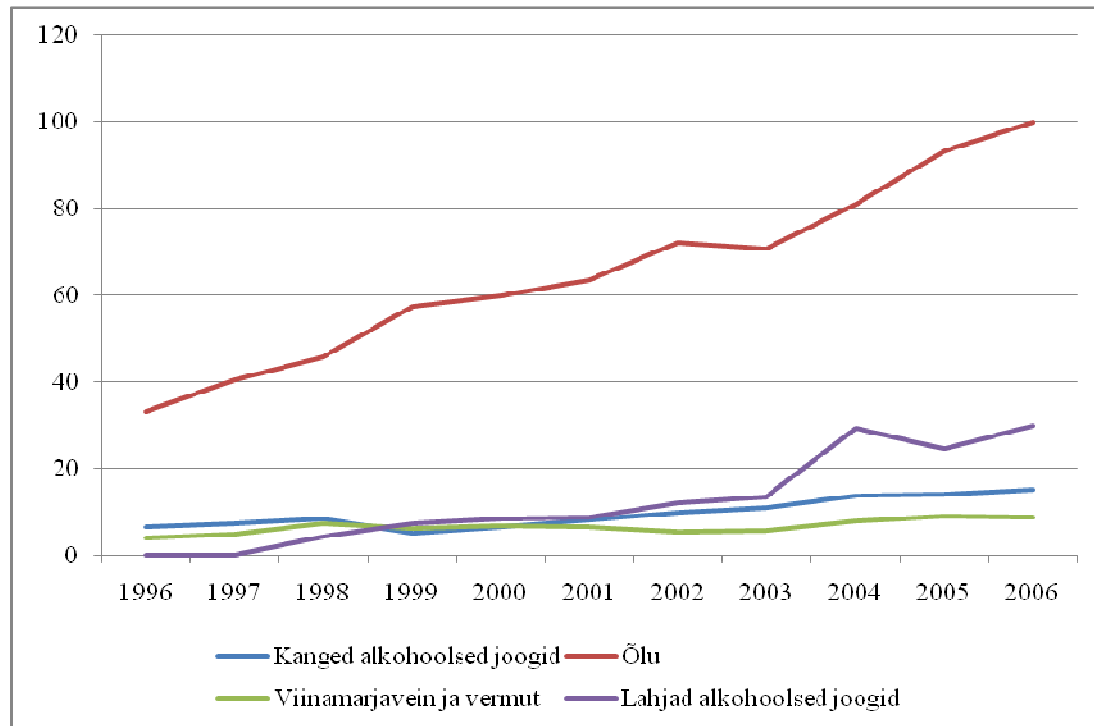
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kanged alkoholised joogid	6,4	7,3	8,5	5,1	6,6	8,1	9,9	10,8	13,8	13,9	15,1
viin	4,6	5,1	5,6	3,3	4,4	6,0	6,7	7,7	9,5	8,8	10,0
muud	1,9	2,2	2,9	1,8	2,2	2,1	3,2	3,1	4,3	5,2	5,1
Õlu	33,2	40,3	45,6	57,4	59,9	63,6	72,3	70,8	81,2	93,2	100,0
Viinamarjavein ja vermut	4,1	4,9	7,3	6,4	6,9	6,5	5,5	5,6	8,0	9,0	8,8
Lahjad alkoholised joogid	..	0,0	4,3	7,2	8,5	8,7	12,1	13,5	29,3	24,7	30,0
siider	3,0	3,5	5,5	5,4	7,8
segatud piiritusjoogid	2,8	4,0	16,8	14,5	20,1
muud kääritatud joogid	6,4	5,9	7,0	4,8	2,1

.. andmed puuduvad

Kangete alkoholsete jookide müük on antud perioodil tõusnud 57,6%. Ainuke aasta, kus võis müügi puhul langustrendi näha, oli 1999 ja seda tänu ülemaailmsele majanduskriisile (Joonis 2). Enim müüakse Eestis kangetest alkoholsetest jookidest viina (Tabel 1). Teiste osakaal on viinaga võrreldes väike. Näiteks 2007. aastal müüdi viina 15,1 liitrit elaniku kohta ja teisi kangeid alkoholseid jooke kolmandiku võrra vähem (10 liitrit elaniku kohta).

¹⁹ Eesti Konjunktuuriinstituut. 2008. Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis. Tallinn, 32. http://www2.tai.ee/teated/arenduskeskus/Uudised/Alkoholi_aastaraamat_2008.pdf 6.04.2009

Viinamarjaveini ja vermuti müük sarnaneb antud perioodil kangete alkoholsete jookide müügile, suurendes kümne aastaga 53,4%. Samuti võib langustrendi näha 1998. ja 1999. aastal. Müük suurenes Euroopa Liiduga liitumisel (Joonis 2).

Joonis 2. Alkoholsete jookide müük siseturul (sh kõik turistide ostud) 1996-2006 (liitrit elaniku kohta)

Liitumine Euroopa Liiduga elavdas alkoholi ekspordi ja impordi. Jooksevhindades kasvasid mõlemad 70%. Ekspordi kasvutempo on siiski oluliselt kiirem kui impordil, samas koguliselt ületas 2000-2006. aastal alkoholi import ekspordi kahekordselt. Peale 2004. aasta 1. maid ostsid reisilaevad valdava osa oma alkoholist Eestist ja piiride avardumisest tulenevalt tegelesid alkoholitootjad ka varasemast aktiivsemalt allhangetega. Samuti imporditi nii tooteid kui ka toorainet.²⁰

Koguliselt oli ekspordis 2006. aastal esikohal õlu, mida veeti riigist välja 21 miljonit liitrit. Kõrgeim oli õlle eksport 2004. aastal, pärast mida hakkas see vähenema. Samas vähenes ka kangete alkoholsete jookide müük väliturule. Lahjade alkoholsete jookide

²⁰ Statistikaamet. 2007. Alkoholi tarbimine ja tootmine Eestis. – Eesti Statistika Kuukiri 7/2007, 6.

eksport on viimasel kahel aastal tõusnud märgatavalt ja seda eelkõige siidri eksportimise pealt. Kui 2004. aastal eksporditi 6,6 miljonit liitrit lahjat alkoholi, siis 2006. aastaks on see kolmekordistunud, ekspordides aastaks 18,9 miljonit liitrit. Viinamarjaveine eksporditi vaid perioodil 2004-2006, moodustades kogueksportist väikseima osa. (Tabel 2)

2006. aastal ületas alkoholsete jookide eksport statistiliselt mõnevõrra impordi. Seda põhjustas peamiselt viski ja viinamarjaveinide re-eksport vabatooni ja aktsiisiladude kaudu. Ajavahemikul 2000-2006 suurenes alkoholsete jookide eksport üle kaheksa korra ning import 2,5 korda.²¹

Tabel 2. Alkoholsete jookide koguseline põhieksport 1996-2006 (miljonit liitrit)²²

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kanged alkoholised joogid <80%	0,5	0,5	0,7	0,7	1,7	3,2	3,9	5,1	5,5	4,1	3,5
Õlu	0,3	1,1	14,3	17,4	16,1	16,9	14,6	23,5	26,9	23,1	21,0
Viinamarjavein	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	1,3	1,4
Lahjad alkoholised joogid	0,7*	0,3*	1,0	0,5	0,1	1,2	1,5	2,4	6,6	16,5	18,9
siider	0,9	1,4	1,9	5,5	8,6
segatud piiritusjoogid	0,3	0,5	0,8	4,7	8,0	5,3
muud kääritatud joogid	0,1	0,2	0,0	3,0	5,0

.. andmed puuduvad

* Eesti Statistikaameti andmed üldeksporti kohta

Impordi poole pealt suurenesid enim kangete alkoholsete jookide (eelkõige viina) ja viinamarjaveinide import. 1996. aastaga võrreldes oli 2006. aastaks kasvanud kangete alkoholsete jookide import üle kaheksa korra ja viinamarjaveinide import 3,7 korda (Tabel 3). Kuna lahjade alkoholsete jookide tootmiskaht on Eestis viimastel aastatel suurenenud, siis on see üheks põhjuseks, miks nende import on koguseliselt väike. Samuti

²¹ Statistikaamet. 2007. Alkoholi tarbimine ja tootmine Eestis. – Eesti Statistika Kuukiri 7/2007, 6.

²² Eesti Konjunktuuriinstituut. 2008. Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis. Tallinn, 28.
http://www2.tai.ee/teated/arenduskeskus/Uudised/Alkoholi_aastaraamat_2008.pdf 6.04.2009

on Eestis kaks õlletehast, kes täidavad suure osa alkoholiturust ja puudub vajadus õlut importida.

Tabel 3. Alkoholsete jookide koguseline põhiimport 1996-2006 (miljonit liitrit)²³

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kanged alkohoolsed joogid <80%	0,77	0,80	1,69	1,00	1,00	1,10	1,11	1,21	3,95	4,74	6,21
Õlu	0,21	0,32	0,48	0,40	0,39	0,40	0,58	0,88	1,51	0,76	0,76
Viinamarjavein	0,44	0,54	0,83	0,79	0,83	0,81	0,87	0,93	1,32	1,59	1,62
Lahjad alkohoolsed joogid	0,51	0,90	0,75	1,91	1,53	1,53
siider	0,07	0,03	0,16	0,16	0,16
segatud piiritusjoogid	0,04	0,05	0,06	1,02	0,77	0,81
muud kääritatud joogid	0,78	0,66	0,73	0,61	0,57

.. andmed puuduvad

Lisaks alkoholile, mis toodetakse Eestis kohapeal ja imporditakse Eestisse legaalselt, liigub alkoholiturul ka illegaalset alkoholi. Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt läbi viidud uurimusest selgus, et 90% alkoholi tarbijaid eelistab legaalselt alkoholi²⁴. 1990ndate lõpuga võrreldes on illegaalse alkoholi ostjate osakaal vähenenud ligi neli korda²⁵.

Illegaalse alkoholi tarbimist ja levikut mõjutab suurel määral selle kättesaadavus alkoholiturul²⁶. Kui tarbija soovib osta salaalkoholi ja selle kättesaadavusega probleeme ei teki, siis tehing suure tõenäosusega ka toimub. Samas, kui kättesaadavus tekitab ostjale liigseid probleeme, siis valivad tarbijad lihtsama tee ja ostavad legaalselt alkoholi. Teise faktorina toob autor välja illegaalse ja legaalse alkoholi hinna vahe. Kui kättesaadavus on hea ja illegaalne alkohol on legaalsest suurel määral odavam, suureneb salaalkoholi tarbimine.

²³ Eesti Konjunktuuriinstituut. 2008. Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis. Tallinn, 30.

http://www2.tai.ee/teated/arenduskeskus/Uudised/Alkoholi_aastaraamat_2008.pdf 6.04.2009

²⁴ Eesti Konjunktuuriinstituut. 2006. Illegaalse alkoholi tarbimine ja kaubandus Eestis 2005. Tallinn, 5.

http://ki.ee/publikatsioonid/valmis/Illegaalse_alkoholi_tarbimine_ja_kaubandus_Eestis_2005.pdf 6.04.2009

²⁵ sama

²⁶ sama

1.2. Alkoholi maksustamine aktsiisiga

Aktsiisidel on pikk ajalugu. Kaupade mõõdu või kaalu järgi võetavaid makse tunti juba kõige varasemates maksusüsteemides. Keskaegses Euroopas moodustasid mitmesugused tollid ja aktsiisid põhilise osa linnade ja linnriikide maksutuludest, maapiirkondades kasutati pearaha, kümnist ja maamaksu.²⁷ Aktsiisidega on eri aegadel maksustatud mitmesuguseid kaupu.

Aktsiisid on tarbimismaksud, millega maksustatakse teatud konkreetset kaubagruppi. Aktsiis ei asenda käibemaksu, vaid täiendab seda, suurendades käibemaksuga maksustatavat väärtust. Neid ei saa siiski vaadelda käibemaksu lisaprotsendina, kuna administreerimine ei ole käibemaksuarvestusega seotud ja toimub omaette eeskirjade kohaselt. Aktsiisidel on lisaks tavapärasele fiskaalsele eesmärgile märgatav tarbimist piirav ja turgu reguleeriv iseloom. Samuti püütakse aktsiiside kaudu mõjutada tarbijate eelistusi, näiteks valima lahjemaid alkohoolseid jooke.²⁸

Aktsiisiobjektide valikul lähtutakse sellest, et tuleb maksustada kaupu, mida tarbitakse laialdaselt ja mille tarbimisega kaasneb märkimisväärne tulu, kuna aktsiiside haldamine on kulukas. Vähelevinud kaupade puhul võivad maksulaekumised administreerimiskuludele alla jääda ja see tõttu neid ei maksustata.²⁹

Aktsiisid on kaudsed maksud, mille tõttu sarnanevad nad käibemaksuga³⁰. Tarbimist maksustatakse toote hinna suurendamise kaudu. Maksukoormust kannab lõpptarbija, kes kasutab aktsiisiga maksustatavat kaupa ettevõtlusväliselt³¹. Maksu koguvad ja maksjad on aga ettevõtted, kes toodavad või impordivad kaupu. Aktsiis jääb erinevalt käibemaksust tarbijale varjatumaks, kuna seda ei kajastata arvetel, vaid lisatakse toote hinnale.

Aktsiise iseloomustab ühetasandilisus, mis tähendab, et maksukohustus tekib kauba tootmisel või impordil. Hilisemaid müügietape täiendavalt ei maksustata. Ühetasandilise

²⁷ Lehis, L. 2007. Aktsiiside olemusest, ajaloost ja põhimõtetest. – MaksuMaksja, 6/7.
<http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=588&keywords=alkoholiaktsiis>
5.04.2009

²⁸ sama

²⁹ sama

³⁰ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: JUURA, 429.

³¹ sama

maksustamise peamine põhjus seisneb selles, et aktsiisimäärad on fikseeritud konkreetsete ühikute kohta ja ei sõltu maksuobjekti väärtusest.³²

Kaubagruppide maksustamisel lähtutakse maksevõimelisuse põhimõttest. Alkoholiaktsiisi maksuobjektid ei kuulu esmatarbekaupade hulka, kuid neid tarbitakse palju. Nende tarbimine annab ülevaate isiku maksevõimest ja seda võib käsitleda ka kui luksускаupade maksu. Lisaks maksevõimelisuse põhimõttele, kehtivad alkoholiaktsiisiga maksustamisel tarbimismaksu üldised põhimõtted:³³

- neutraalsuse põhimõte – kauba maksustamine ei tohi sõltuda müüja või tootja isikust;
- sihtkohamaa printsiip – maksustamine toimub kauba tarbimiskohas.

Riigikogu poolt võeti 11. detsembril 1928. aastal vastu aktsiisimaksu määrade seadus, kehtestades sellega, et aktsiisimaksu võetakse piirituselt ja viinalt iga kraadi veeta piirituse eest. Aasta lõpul vabrikutes ilmsiks tulnud panderollimata jookide kaolt võeti aktsiisimaksu 80 senti igalt liitrilt. Napside ja likööride aktsiisimäärad olid järgmised:³⁴

- 1 liitrine pudel – 80 senti;
- $\frac{3}{4}$ liitrine pudel – 60 senti;
- $\frac{3}{5}$ liitrine pudel – 48 senti;
- $\frac{1}{2}$ liitrine pudel – 40 senti;
- $\frac{3}{10}$ liitrine pudel – 24 senti;
- $\frac{1}{4}$ liitrine pudel – 20 senti;
- $\frac{1}{10}$ liitrine pudel – 8 senti.

Marja- ja puuviljaveinidel tehti vahet, kas oli tegemist veini või vahuveiniga. Vahuveini aktsiisimaks oli 50% võrra kõrgem kui tavalise veini oma. Samuti eristati sisemaal valmistatud ja välismaalt sisse toodud veine ja vahuveine. Sisemaal valmistatud veinide aktsiisimäär oli kaks korda väiksem kui imporditud veinidel, kaitstes nii kodumaist toodangut. Aktsiisimaksu ei pidanud tasuma panderollimata kujul välismaale saadetud marja- ja puuviljaveinidelt, juhul kui esitati kolme kuu jooksul tollivalitsuse akt jookide

³² Lehis, L. 2007. Aktsiiside olemusest, ajaloost ja põhimõtetest. – MaksuMaksja, 6/7.
<http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=588&keywords=alkoholiaktsiis>
5.04.2009

³³ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: JUURA, 430.

³⁴ Riigiarhiiv, f. 969, n. 1, s. 255.

väljaveo kohta. Teine aktsiisimaksuvabastus kehtis riigivanemate, Riigikogu esimehe või välisministeeriumi esinduse otstarbeks välismaalt sissetoodud veinidele.³⁵

Lisaks alkoholipudelitele kehtestatud aktsiisimaksule pidi iga napsi- ja likööri- ja õllevabrik või õllevabrik maksma aastas konkreetse summa aktsiisimaksu. Napsi- ja likööri- ja õllevabriku korral oli selleks summaks 12 000 krooni ja õllevabriku puhul 22 500 krooni. Aasta keskel avatud vabrikud maksid selle summa proportsionaalselt. Vabrikud, kes ei olnud nõutavat summat ette maksnud, suleti.³⁶

Eestis kehtib hetkel kaks aktsiisiseadust. Alates 1. aprillist 2003 reguleerib alkoholi, tubaka ja kütuse maksustamist ühine aktsiisiseadus ning omaette seadusena jäi kehtima pakendiaktsiisi seadus. 1. jaanuaril 2008 jõustus muudatus, millega lisati alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seadusele juurde uus maksustamisobjekt – elekter. Taasiseseisvunud Eesti maksusüsteemi kehtestamisel alustati samuti ühtse aktsiisiseadusega. 1. juulil 1990 kehtima hakanud Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seadus nägi ette alkoholi, tubaka ja karusnahkade maksustamise, alates 28. veebruarist 1991 lisandus maksuobjektide hulka ka mootorikütus.³⁷ Alates 01.01.1992 hakati seda seadust asendama üksikute aktsiisiseadustega erinevatele aktsiisikaupadele.

1995. aasta lõpus võeti Riigikogu poolt vastu alkoholiaktsiisi seadus³⁸, millega kehtestati uued aktsiisimäärad. Muutused aktsiisimäärades puudutasid õlle tootjaid ja importijaid. Eelnevalt kaitsti kodumaist toodangut, kehtestades Eestis toodetud õllele väiksema aktsiisimaksu. 1. detsembril 1995 kehtima hakanud seaduse alusel määrad ühtlustusid: kodumaise toodangu aktsiisimäära tõsteti 50 senti võrra ja importõlle maksumäär langes sellega samale tasemele. Teiste alkoholiliikide aktsiisimäärasid kehtima hakanud seadusega ei muudetud.

Aastate jooksul on lisaks maksumäärade kõikumistele toimunud ka muid olulisi muudatusi. Algselt oli sätestatud põhimõte, et aktsiisikaupu ei maksustata käibemaksuga,

³⁵ Riigiarhiiv, f. 969, n. 1, s. 255.

³⁶ sama

³⁷ Lehis, L. 2007. Aktsiiside olemusest, ajaloost ja põhimõtetest. – MaksuMaksja, 6/7.

<http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=588&keywords=alkoholiaktsiis>
5.04.2009

³⁸ RT I 1995, 87, 1539.

kuid sellest loobuti. Loobumist põhjustas see, et aktsiisikaupu kasutasid ettevõtted ka muude toodete valmistamisel ja käibemaksuvabastus piiraks ettevõtjatel sisendkäibemaksu mahaarvamise õigust. Sisendkäibemaksu mahaarvamise õiguse puudumine toob kaasa osalise topeltnmaksustamise ja tekitab konkurentsimoonusi.³⁹

Aktiise tuli imporditud kaubalt maksta tollieeskirjade alusel ja seetõttu anti alates 2000. aastast järk-järgult aktsiiside administreerimine üle Maksuametilt Tolliametile (tubakaaktsiis 01.06.2000; alkoholiaktsiis 01.01.2001; kütuseaktsiis 01.04.2001). Alkoholiaktsiisi puhul võeti esimesena kasutusele Euroopa Liidu nõuetest tulenev aktsiisiladude süsteem.⁴⁰ Enne aktsiisiladude sisseviimist tekkis aktsiisikohustus kauba importimise või tootja poolt kauba müümise hetkel.

Alkoholi aktsiisimäärad on praegu kehtiva seaduse järgi järgmised:⁴¹

- õlles 77 krooni etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hekto liitris
- veinil 1 040 krooni hektoliitri kohta
- kuni 6% etanoolisisaldusega veinil või kääritatud joogil 451 krooni hektoliitri kohta
- kangemal kääritatud joogil 1 040 krooni hektoliitri kohta
- vahetootel 2 222 krooni hektoliitri kohta
- muu alkohol 202 krooni hektoliitri alkoholiprotsendi kohta

Alkohoolsete jookide müügi kasvust ja maksumäärade tõusust tulenevalt on suurenenud ka alkoholiaktsiisi laekumine (Tabel 5). 2000-2003 aastal oli alkoholiaktsiisi osatähtsus riigieelarve maksutuludes 3-4%. 2004. aastal tõusis see tänu tarbimise kasvule 4,3%-ni. Siiski, pärast Euroopa Liiduga liitumist on maksutulud tervikuna kasvanud kiiremini kui alkoholiaktsiisi laekumine, mistõttu on selle maksu osatähtsus riigieelarve maksutuludes mõnevõrra vähenenud.⁴²

³⁹ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: JUURA, 433.

⁴⁰ Lehis, L. 2007. Aktsiiside olemusest, ajaloost ja põhimõtetest. – MaksuMaksja, 6/7.

<http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=588&keywords=alkoholiaktsiis>
5.04.2009

⁴¹ ATKEAS § 46.

⁴² Statistikaamet. 2007. Alkoholi tarbimine ja tootmine Eestis. – Eesti Statistika Kuukiri 7/2007, 7.

Tabel 4. Alkoholiaktsiisi laekumine (tuhat krooni)⁴³

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1 012 859	1 003 006	1 217 744	1 294 215	1 690 079	1 937 157	2 089 787	2 313 557

Pärast 2004. aasta hüppelist kasvu on alkoholiaktsiisi laekumine liikunud tõusvas joones, jõudes 2008. aastaks 2,4 miljardi kroonini. Võrreldes 2000. aastaga on aktsiisimaksu laekumise kasv 2,4 kordne. (Tabel 5)

Aktsiisid on küll üks vanimaid maksustamise viise, kuid kuna maksuobjektideks on konkreetsed kaubagrupid, siis aktsiisi osakaal riigieelarves on võrreldes teiste maksudega väike.

⁴³ Eesti Statistikaameti andmebaas.
<http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp>

2. AKTSIISIGA MAKSUSTAMISE MÕJUD ALKOHOLITURU ARENGUTELE

2.1. Aktsiisiga maksustamise ja alkoholituru arengu analüüs

Aktsiisimaksu määrad on Eestis aastatel 1996 – 2008 kasvanud. Olulisemaks sündmuseks, mis antud perioodil aset leidis ja aktsiisimaksu määrasid mõjutas, oli Eesti astumine Euroopa Liitu. Sellele sündmusele tuginedes jaotab autor analüüsi kaheks osaks, vaadeldes maksumäärade muutusi nii enne kui pärast Euroopa Liitu astumist.

Aastatel 1996-2003 muudeti aktsiisimaksu määrasid kolm korda. Esimese sammuna võrdsustati 1996. aastal imporditud õlle ja Eestis toodetud õlle maksumäärad. Enne uue seaduse jõustumist maksustati importõlut kolm korda suurema maksumääraga kui kohalikku õlut, kaitstes nii kodumaist toodangut. Järgneval aastal toimusid muutused koguste maksustamisel. Kuni 4,7% etanoolisisaldusega õlle, mille kogus ületas kahte miljonit dekaliitrit, aktsiisimaksumäär tõusis 50 krooni võrra 250 kroonilt 300 kroonini hektoliitri kohta. Üle 4,7% etanoolisisaldusega õlle maksumäär tõusis 50 krooni võrra 350 kroonini ühe hektoliitri kohta. 1999. aasta 1. aprillil jõustunud seadusemuudatusega kaotati õlle maksustamine koguste alusel ja alandati ühtset aktsiisimaksu määra 55 kroonini etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hekto liitris. (Lisa 1)

Pärast Euroopa Liiduga liitumist tuli maksumäärasid kohaldada nii, et need vastaksid direktiivides sätestatule. Alkoholi ja alkohoolsete jookide aktsiisimäära ühtlustamise direktiivi kohaselt on õlle aktsiisimaksu alammäär 1,87 eurot lõpptoote hektoliitri ja alkohoolisisalduse kohta⁴⁴. See teeb eesti kroonidesse ümberarvutatuna alammääraks 29,26 krooni (1 euro = 15,6466 krooni⁴⁵). Euroopa Liiduga liitumise hetkel kehtis Eestis õllel maksumäär, mis ületas direktiivi alusel kehtestatud alammäära. Järgneval aastal tõsteti seda 5% võrra 58 kroonini etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hekto liitris (Lisa 2). Kolmel järgneval aastal maksumäära ei muudetud ja järgmine aktsiisimäära tõus toimus

⁴⁴ Nõukogu direktiiv 92/84/EMÜ alkoholi ja alkohoolsete jookide aktsiisimäära ühtlustamise kohta. 19.10.1992. Euroopa Liidu Teataja.

⁴⁵ Seisuga 6.04.2009

2008. aastal: 1. jaanuarist 2008 suurendati õlle maksumäära rohkem kui kümnendiku võrra 64 kroonini ja poole aasta pärast veel 20,3% võrra 77 kroonini (Lisa 2). Õlle maksumäär kasvas seega 2008. aastal ühe kolmandiku võrra 58 kroonilt 77 kroonini etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hekto liitris.

Kääritatud jookide maksumäärad jäid samale tasemele 2000. aastani, mil alandati kuni 6% etanoolisisaldusega kääritatud joogi maksumäära 460 kroonilt 325 kroonini hektoliitri kohta. Kangema kääritatud joogi maksumäär jäi samaks - 650 krooni ühe hektoliitri kohta. (Lisa 2)

1999. aastal hakati maksustama ka vahetooteid, mis ei kuulu ei kääritatud jookide ega muu alkoholi alla. Nende maksumääraks oli 2000. aastal 1 600 krooni ühe hektoliitri kohta. Vahetoodete maksumäär suurenes 2008. aastaks 38,9% võrra 1 600 kroonilt 2 222 kroonini ühe hektoliitri kohta. (Lisa 2)

Euroopa Liiduga liitumise järgselt suurenesid nii lahjemate kääritatud jookide (kuni 6 mahuprotsendise etanoolisisaldusega) kui ka vahetoodete maksumäärad (Lisa 2). Kangemate kääritatud jookide (üle 6 mahuprotsendise etanoolisisaldusega) maksumäär ei ole peale liitumist muutunud, seevastu alla 6 mahuprotsendise etanoolisisaldusega kääritatud jookide aktsiisimaksu on tõstetud kolm korda: esimene tõus oli 2005. aastal ja järgnevad kaks toimusid 2008. aastal. Kokku on maksumäär sel perioodil suurenenud sarnaselt vahetoodetega 38,8%.

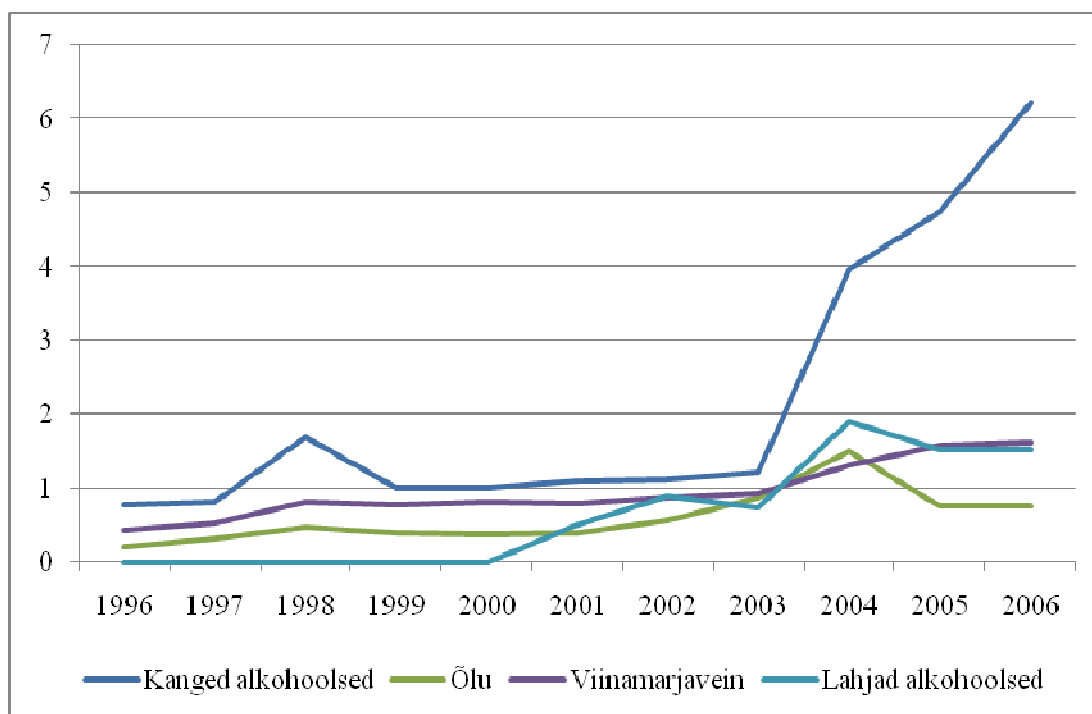
Veinide maksustamisel tehti kuni 1998. aastani vahet, kas on tegemist villimata või villitud veinidega. Villimata veinide maksumäär oli väiksem, kuid 1998. aastal võrdsustati see veinide tavamääraga (Lisa 1). Kangemate veinide (üle 6 mahuprotsendilise etanoolisisaldusega) maksumäära alandati 2000. aastal 33% võrra 1 560 kroonilt 1 040 kroonini ühe hektoliitri kohta (Lisa 2). Pärast Eesti liitumist Euroopa Liiduga pole kangemate veinide maksumäära muudetud ja see on jäänud samaks kui tänaseni.

Lahjemate veinide (kuni 6 mahuprotsendilise etanoolisisaldusega) aktsiisimaksumäära ei muudetud perioodil 1996 – 2003 kordagi, seevastu 2004. aastal alandati seda 68,7% võrra 1 040 kroonilt 325 kroonini, mille tingis astumine Euroopa Liitu. 2008. aastaks maksumäär

mõne võrra jälle tõusnud, jõudes 451 kroonini hektoliitri kohta, kuid see on tänaseni üle kahe korra väiksem kui enne Eesti liitumist. (Lisa 2)

Muu alkoholi, kuhu kuuluvad piirituse baasil tehtud alkohoolsed joogid, maksumäär tõusis 1998. aastal 20,7% võrra 115 kroonilt 145 kroonini etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hekto liitris (Lisa 1). Pärast liitumist toimus samuti maksumäära tõus, jõudes 2008. aasta teiseks poleks 202 kroonini (Lisa 2). Kui vaadelda liitumise järgset perioodi, siis tõusis muu alkoholi maksumäär sel ajal 28,2% võrra.

Järgnevalt võrdleb autor alkoholi tootmist ja impordi aktsiisimäärade muutustega, tuues välja nende vahelisi seoseid. Alkoholi tootmine on vaadeldavatel aastatel (1996 – 2003) kasvanud mitmekordselt (Joonis 1), samas kui alkoholsete jookide impordi puhul pole erilisi muutusi märgata (Joonis 3). Ainuke suurem muutus oli 1998. aastal, mil suurenesid nii kangete alkoholsete jookide, õlle kui ka viinamarjaveinide import. Impordi suurenemine oli ajutine, langes järgnevas aastaks samale tasemele, kus see oli eelnevalt olnud.

Joonis 3. Alkoholsete jookide koguseline põhiimport 1996 – 2006 (miljonit liitrit)

Kui vaadelda õlle tootmist (Joonis 1), siis selgub, et 1996. aastal see langes. Põhjusena toob autor välja selle, et 1996. aastal kehtima hakanud alkoholiseaduses võrdsustati importõlle ja Eestis toodetud õlle aktsiisimaksu määrad (Lisa 1). Maksumäära alandamine soodustas impordi kasvu ja importõlle jõudmist Eesti alkoholiturule, vähendades seeläbi kodumaise toodangu osakaalu.

Tootismahu kasv aeglustus 1999. aastal. Sama aasta 1. aprillil muudeti aktsiisimaksumäära, langetades seda 55 sendini hektoliitri kohta (Lisa 1). Tootismahu kasvu aeglustumine ei olnud sel perioodil sõltuvuses impordist, kuna ka impordi maht püsis ühtlaselt muutumatuna (Joonis 3). Autor on arvamusel, et õlle tootmine ei suurenenud maksumäära langetamisel, kuna majanduses oli tänu ülemaailmsele kriisile tegemist mõõnaperioodiga.

Pärast Euroopa Liiduga liitumist suurenes õlle tootmine Eestis aasta-aastalt. Kui paaril aastal enne liitumist kasvas tootmine vaid mõne protsendi võrra, siis alates liitumisest on näha hüppelist kasvu, suurenedes 2006. aastaks 30% võrra (Joonis 1). Aktsiisimaksu määra suurendati sel perioodil vaid ühe korra (2005. aastal) ja tootmise mahtu see ei mõjutanud, kuna maksumäära kasv oli väike (Lisa 2).

Tootmise suurenedes vähenes 2005. aastaks import 50% ja eksport 14,1% võrra. Kuna koguseliselt eksporditi vaadeldaval perioodil õlut kaheksateist korda rohkem kui imporditi, siis ei ole ekspordi vähenemine statistiliselt nii suur kui impordi vähenemine.

Sarnaselt õlle tootmisele, langes ka kangete alkoholsete jookide tootmine 1996. aastaks poole võrra (Joonis 1). Sellegi languse põhjusena näeb autor 1. detsembril 1996. aastal kehtima hakanud alkoholiseadust, mille järgi võrdsustati imporditud konjaki ja imporditud viski maksumäärad etüülalkoholi tavamääraga. Enne seaduse jõustumist pidi iga imporditud konjaki hektoliitri eest maksma 4 060 krooni. Viski maksumäär oli 3 250 krooni ühe hektoliitri kohta. Pärast ühtlustamist maksustati nii imporditud kui Eestis toodetud etüülalkoholi sama määra alusel, mis tõi alkoholiturule rohkem imporditud kaupa. (Lisa 1)

Eestis toodetud marja- ja puuviljaveinide osakaal on alkoholiturul väike (Joonis 1), selle tõttu on autor arvamusel, et aktsiisimaksumäärade suurendamisele või vähendamisele pole

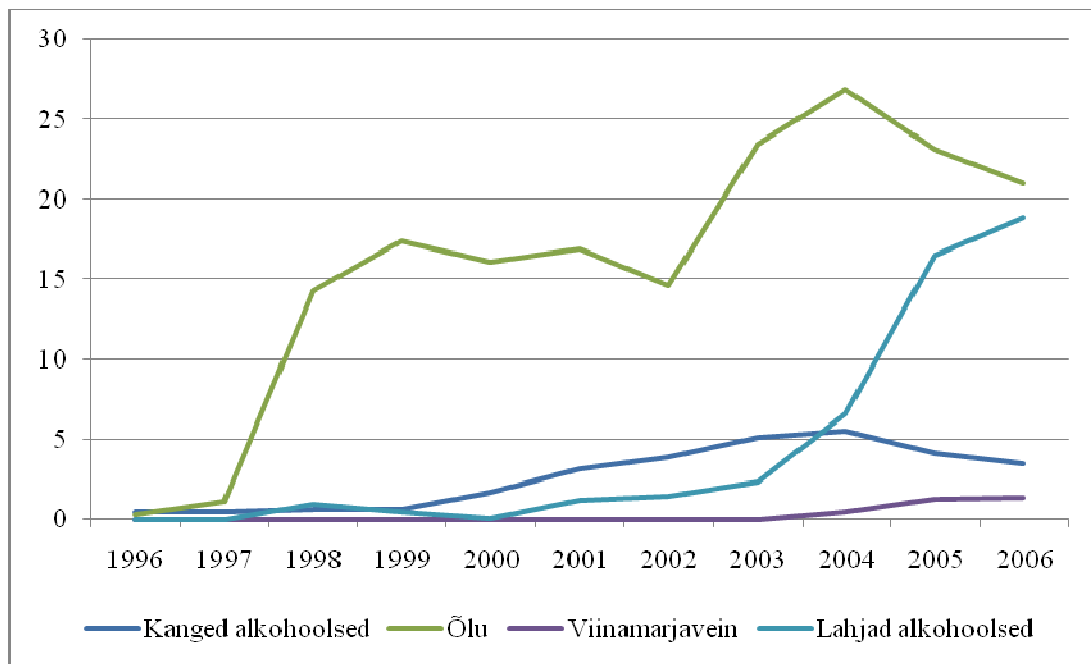
enne Euroopa Liiduga liitumist suurt rõhku pööratud. Tänu sellele, et Eestis toodeti veine minimaalselt, imporditi neid teistest Euroopa riikidest. Jooniselt 3 võib näha, et veinide import ületas aastatel 1996 – 2003 nii õlle kui ka lahjade alkoholsete jookide impordi.

Olenemata 2005. aastal toimunud aktsiisimaksu tõusust, on samal aastal suurenenud ka veinide tootmine Eestis (Joonis 1). Autor leiab, et tootmise suurenemist võis põhjustada mõningane ekspordi kasv. Teine põhjus võis olla see, et kuna marja- ja puuviljaveine tehakse Eestis valdavalt kodumaistest marjadest ja puuviljadest, siis võis tootmist suurendada ka saagirohke aasta. Peale Euroopa Liiduga liitumist kasvas viinamarjaveinide import Eestisse, viies kohaliku veinide tootmismahu minimaalsele tasemele.

Õlle, veinide ja kangete alkoholsete jookide kõrval ilmusid 1999. aastal alkoholiturule lahjad alkoholised joogid (siider, segatud piiritusjoogid, muud kääritatud joogid). Nende tootmine kasvas kiiresti, jõudes 2003. aastaks 111,3 tuhande hektoliitri (Joonis 1). Tootmise kasvuga suurenes nii tarbimine kui eksport. Kehtestatud maksumäärad jäid kuni 2003. aastani samaks (Lisa 2) ja ei mõjutanud lahjade alkoholsete jookide tarbimist.

Eesti liitumine Euroopa Liiduga suurendas lahjade alkoholsete jookide tootmist 2007. aastaks poole võrra (Joonis 1). Samal ajal kasvas ka nende eksport järsult, millest tulenevalt järeldab autor, et suur osa Eestis toodetud lahjadest alkoholsetest jookidest eksporditi teistesse riikidesse (Joonis 4). 2005. aastal suurenes lisaks ekspordile ka import, kuid järgneval aastal oli jällegi näha impordi puhul langustrendi (Joonis 3).

Alkoholi ekspordit on aktsiisimaksu määra tõusud vähe mõjutanud. Õlle ekspordi puhul on selgesti eristatavad kaks järsku tõusu 1997. ja 2003. aastal. Enim eksporditi õlut 1998. aastal, mil väljaveo kasv oli 92,3% võrreldes eelneva aastaga. Samas kui viinamarjaveini ja lahjade alkoholsete jookide eksport jäi enne liitumist samale tasemele. Kangete alkoholsete jookide eksport kasvas sujuvalt. Pärast Euroopa Liiduga liitumist suurenes lahjade alkoholsete jookide eksport võrreldes 2003. aastaga üle kahe korra. Õlle eksport seevastu vähenes, jõudes 2006. aastaks peaaegu samale tasemele lahjade alkoholsete jookidega. Kangete alkoholsete jookide ekspordi puhul on samuti näha langustrendi ja viinamarjaveinide eksport suurenes, kuid väga vähesel määral. (Joonis 4)

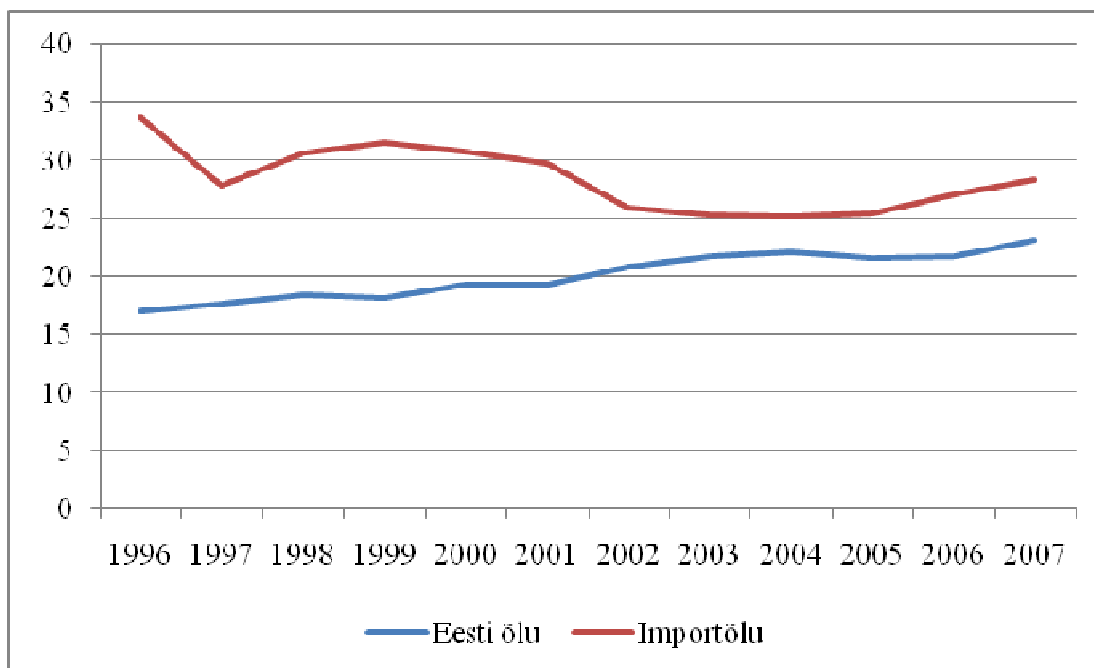

Joonis 4. Alkohoolsete jookide koguseline põhieksport 1996 – 2006 (miljonit liitrit)

Alkoholituru arengu puhul on oluline vaadelda ka tarbimist ja selle muutumist seoses aktsiisimäärade suurendamise või vähendamisega.

Õlle müük on Eesti siseturul 1996 – 2003 aastal tõusnud, olenemata aktsiisimaksu tõusust või langusest (Joonis 2). Sama tendentsi võib täheldada ka Eestis toodetud õlle jaehindade puhul (Joonis 5). Seevastu importõlle hindu vaadates on näha, et alkoholiaktsiisi määrad on neid oluliselt mõjutanud. 1996. aasta lõpus toimunud maksumäära ühtlustamine alandas hindu 17% võrra. Järgneval kahel aastal kehtestati uued ja kõrgemad maksumäärad, mis imporditud õlle hinda nelja krooni võrra tõstsid (Lisa 1). Pärast maksumäära alandamist hakkas hind jällegi langema, jõudes 2003. aastaks 32 kroonilt 25 kroonini (Lisa 2).

Autor leiab, et õlle maksumäärade muutmine mõjutas perioodil 1996 - 2003 eelkõige importtoodangut, mille hind kõikus vastavalt määrade suurendamisele või vähendamisele. Eestis toodetud õlle jaehinnad kasvasid stabiilselt. See näitab, et maksumäärade suurenemisest tekkinud lisakulud kandis eelkõige tootja, kuna maksumäärade kõikumine oli suurem kui jaehindade muutus. Alates 2005. aastast järk-järgult suurenenud õlle aktsiisimäärad ei avaldanud tarbimisele negatiivset mõju. Samas võib näha jooniselt 5, et maksumäära tõus tingis nii kodumaise õlle kui ka importõlle hindade tõusu.

Joonis 5. Purgiõlle jaehinnad kauplustes 1996 – 2007 (krooni/liiter)

Kangete alkoholsete jookide müügi ainsaks vähenemispunktiks oli 1999. aasta, mil tarbiti Eestis ühe elaniku kohta 5,1 liitrit (Tabel 1). Lahjade alkoholsete jookide tarbimisel enne Euroopa Liiduga liitumist erilisi muutusi ei toimunud. Seevastu pärast liitumist on näha hüppelist tarbimise kasvu 54% võrra (Joonis 2).

Veinide tarbimisel toimus perioodil 1996 – 2006 kaks suuremat muutust. Neist esimene jäi aastasse 1998, mil siseturul müüdavate veinide kogus suurenes 32,9% võrra (Tabel 1). Müügi kasv oli ajutine ja vähenes järgneval aastal jälle samale tasemele. Aktsiisimaksu määrasid veinidel 1998. aastal ei tõstetud ega langetatud (Lisa 1), järelkult pole tarbimise ajutine suurenemine seotud maksumäärade muutusega. Teine suurem muutus veinide tarbimisel toimus peale Euroopa Liiduga liitumist. Lahjade veinide maksumäära vähendati kolme kordselt ja seda võib pidada üheks tarbimise suurenemise põhjuseks (Lisa 2).

Tabel 5. Legaalne ja illegaalne müük 2002-2006 (miljonit liitrit 100% alkoholis)

	2002	2003	2004	2005	2006
legaalne müük	12,90	13,39	17,33	17,85	19,10
illegaalne müük	0,82	1,29	3,99	3,89	3,75

Lisaks legaalsele alkoholile, müüakse alkoholiturul ka illegaalset kaupa. Kui vaadelda aastaid 2002 – 2006, siis toob autor välja aasta 2004, mil suurenes illegaalse alkoholi müük võrreldes eelneva aastaga kolm korda. Samas kui legaalse alkoholi müük suurenes samal ajavahemikul vaid 1,3 korda. (Tabel 6)

Vaadeldaval perioodil on aktsiisimaksu määrad tõusnud, samamoodi on suurenenud nii alkoholi tootmine, tarbimine, eksport kui ka import. Eriti on näha lahjade alkoholsete jookide tarbimise kasvu, tänu millele suurenes ka tootmine. Autor leiab, et illegaalne alkoholi Eesti alkoholiturgu eriti ei mõjuta, kuna selle osakaal on võrreldes legaalse alkoholiga väike.

2.2. Aktsiisiga maksustamise ja alkoholituru vastastikused mõjud ja järelused

Eesti sai 1. mail 2004. aastal Euroopa Liidu liikmeks. Euroopa Liitu astumisega toimusid ka muutused alkoholiturul, kuna aktsiisimäärad tuli kohaldada nii, et need vastaksid direktiivides sätestatule. Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi 92/83/EMÜ kohaselt maksustatakse õlut, veini, muid kääritatud jooke peale veini ja õlle, vahesaaduseid ja etanooli. Muudes alkoholsetes jookides olev etanool on saadud destilleerimise teel.

Alkoholiaktsiisi objekte maksustatakse vastavalt ATKEAS §-le 46 erinevate määradega. Õlle ja muu alkoholi aktsiisimaksu arvutatakse etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hekto liitris, teiste alkoholsete jookide aktsiisimaks kehtib joogi hektoliitri kohta.

Analüüsides alkoholituru arengut enne ja pärast Eesti liitumist Euroopa Liiduga, leidis autor, et liitumine mõjutas suurel määral alkoholi tarbimist, olenemata maksumäärade tõusust. Sarnaselt enne liitumise aegsele perioodile, kasvas ka pärast liitumist jätkuvalt õlle

tootmiskaht. Samas erinevusi tekkis teiste alkoholigruppidega: kui enne liitumist toodeti kangeid alkoholiseid jooke rohkem kui lahjasid, siis pärast 2004. aastat hakkas lahjade alkoholsete jookide tootmiskaht oluliselt tõusma ja kangete alkoholsete jookide tootmiskaht alanes. (Joonis 1)

Viinamarjaveinide ja kangete alkoholsete jookide eksport muutus pärast liitumist vähe. Õlle ja lahjade alkoholsete jookide eksport muutus pärast liitumist aga oluliselt. Kui õllel on näha langustrendi, siis lahjade alkoholsete jookide eksport hakkas seevastu pärast liitumist kasvama (Joonis 4). Erinevused esinevad ka impordi puhul, kuid siin ei tasu autori arvates välja tuua erinevaid alkoholi liike, kuna kõigi puhul on näha järsku liitumise järgset impordi suurenemist (Joonis 3).

Kangete alkoholsete jookide müük vähenes Eestis 1999. aastal (Joonis 1). Autori arvates ei saa tarbimise vähendamist siduda ühegi maksumäära muutusega. Pigem põhjustas seda majanduskriis, mille tõttu kannatas nii alkoholi tootmine kui tarbimine.

Kõige madalamalt maksustatakse Eestis õlut. Kui võrrelda seda muu alkoholi maksumääraga, siis on vahe 2,2 kordne. Samas toodeti 2007. aastal õlut üle kahe korra rohkem kui teisi alkoholiseid jooke kokku (Joonis 1). Samuti on õlle tarbimine alkoholsetest jookidest suurim, näidates aina suuremat kasvutrendi. Autor leiab, et tänu madalale maksumäärale on ka õlle hinnad odavamad, kui teistel alkoholsetel jookidel (Tabel 7), mis omakorda mõjutavad tarbijate valikuid. Eriti võib pidada neid oluliseks praeguses majanduslikus olukorras, mil tööpuudus on suur ja inimestel raha vähe. Autor on arvamusel, et sel juhul valitakse tooteid poes hinna alusel ja kui õlle hind on teistest toodetest madalam tänu aktsiisimäärade märkimisväärsele erinevusele, siis seab see õlle käitlejad paremasse olukorda, kui teiste alkoholi liikide käitlejad.

Tabel 6. Kodumaiste alkoholsete jookide jaehinnad 2002-2007 (krooni)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Viin 40% maitsestatamata, 0,5 l klaaspudel	61,49	61,34	60,57	61,12	61,60	63,93
viin 40%, madalam hinnaklass	53,61	53,63	55,18	55,17	55,32	54,84
Viin 40%	69,38	69,05	65,96	67,23	67,87	73,01

keskmise hinnaklass						
Liköör, 0,5 l klaaspudel	75,32	75,29	72,26	72,96	74,06	76,24
Õlu, 0,5 l klaaspudel	9,65	9,75	9,19	9,03	9,09	9,69
lahja õlu, kuni 6%	9,52	9,77	9,55	8,92	8,95	9,72
kange õlu, üle 6%	9,78	9,74	8,84	9,14	9,23	9,66
Siider, 1,5 l plastpudel	29,04	30,20	30,03	31,23
Marjavein 11-14%, 0,5 l klaaspudel	29,09	29,43	28,00	29,61	30,37	32,81

.. andmeid ei kogutud

Eelneva tabeli alusel leiab autor, et 2004. ja 2005. aastal toimunud aktsiisimaksutõusud alkoholi jaehindadele erilist mõju ei avaldanud. Kui vaadelda 11-14% etanoolisisaldusega marjaveinide, mille aktsiisimaksu määr tõusis 2004. aastal võrreldes eelneva aastaga 62,5%, jaehindu, siis jääb silma, et olenemata maksumäära tõusust hind hoopis langes 5% võrra. Kusjuures 2003. aastal moodustas aktsiisimaks jaehinnast 6,5 krooni ja 2004. aastal 10,4 krooni. Järelikult langetasid alkoholi käitlejad sel perioodil kangemate marjaveinide hinda 23% võrra 22,93 kroonilt 17,6 kroonini.

Sarnast toodete jaehinna langemise tendentsi pärast aktsiisimaksu tõusu võib täheldada ka teiste maksuobjektide juures. Üheks näiteks on õlu, mille 2005. aasta maksumäära tõusu tagajärjel jaehind hoopis alanen 1,7% võrra. Autor on arvamisel, et selliste jaehindade alandamisega pärast maksumäära tõusu üritavad alkoholi käitlejad vältida tarbimise vähenemist. Kui maksumäära tõstetakse, siis on tarbijad suures osas arusaamal, et selle tagajärjel tõusevad ka hinnad. Et sellist arusaama ümber lükata ja tarbimist samal tasemel hoida, vähendavadki käitlejad alkoholi hinda, kandes aktsiisimäära suurenemisega kaasnevad kulud algselt ise. Kui tarbijad näevad, et maksumäära tõusuga ei kaasnenud olulist jaehinna muutust, siis hiljem hakatakse hindu tõstma. Selle kinnituseks on eelnevast tabelist näha, et kui 2005. aastal, mil maksumäär tegelikult tõusis, ei saa täheldada erilist jaehindade kasvu. Samas 2007. aastaks olid tõusnud kõigi alkoholigruppide hinnad, samas kui maksumäära sel perioodil (2005-2007) enam ei tõstetud.

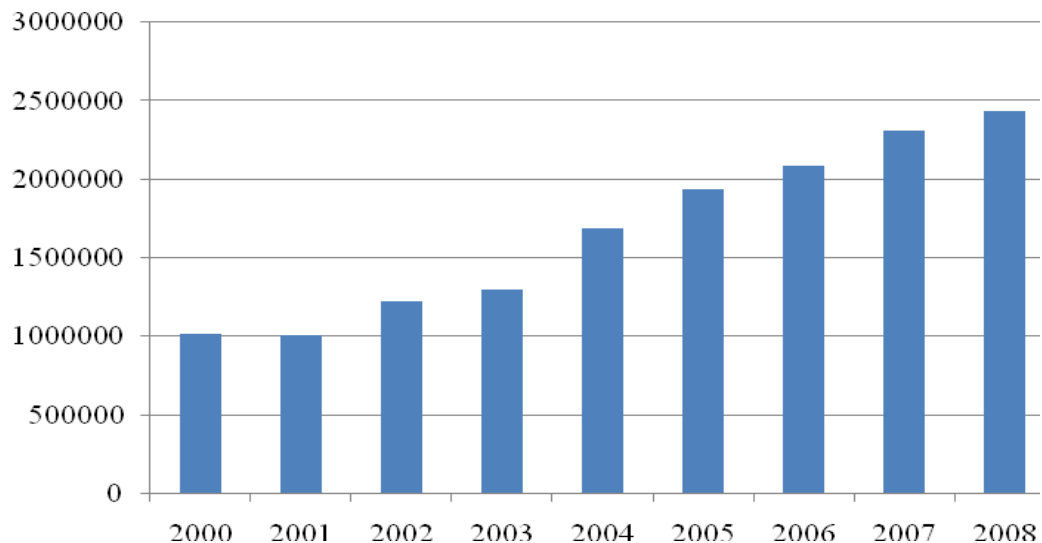
Eesti seaduste alusel on vein vaid viinamarjadest toodetud jook⁴⁶. Eestis toodetud puuvilja- ja marjaveinid seega seaduse alusel veinide mõiste alla ei kuulu, vaid maksustatakse vastavalt kääritatud jookide maksumäärale. Enne Euroopa Liiduga liitumist oli kangemate

⁴⁶ ATKEAS §12 lg 3

kääritatud jookide maksumäär 6,5 krooni ühe liitri kohta ja lahjemaid kääritatud jooke maksustati 3,25 krooniga ühe liitri kohta, samas kui veinide maksumäär oli 10,4 krooni ühe liitri kohta (Lisa 2). Selline maksumäärade erinevus kaitses kodumaist toodangut, eelistades kääritatud jookide püsimist alkoholiturul.

Pärast liitumist võrdsustati veinide ja kääritatud jookide maksumäärad, mis suurendasid märgatavalt viinamarjaveinide importi Eestisse (Joonis 3). Autor leiab, et viinamarjaveinid on oma kvaliteedi poolest alkoholiturul eelistatumad kui kodumaised puuvilja- ja marjaveinid. Selle tõttu vähenes kodumaiste puuvilja- ja marjaveinide tootmine (tabel) viinamarjaveinide impordi suurenemisel. Teiseks põhjuseks, miks kodumaiste veinide tootmine vähenes olid kõrged tootmiskulud ja ka aktsiisi suurenedes ei suudetud võistelda enam imporditud viinamarjaveinidega.

Järgmise tähelepanekuna aktsiisimaksumäärade võrdlemisel toob autor välja vahetoodete maksumäära erinevuse võrreldes kääritatud jookide ja muu alkoholiga. Vahetoodete alla kuuluvad sellised alkohoolsed joogid, mida ei saa määratleda ei kääritatud jookide ega muu alkoholina. Samas on vahetoodete maksumäär mitu korda kõrgem kui kääritatud jookidel (Lisa 2). Seega on autor arvamusel, et kõrge vahetoodete maksumäär suurendab võimalikke aktsiisimaksu pettusi, kuna käitlejad üritavad määratleda oma tooteid kääritatud jookide alla, et vältida suurema aktsiisimaksu maksmist. Autor leiab, et kui kääritatud jookide, vahetoodete ja muu alkoholi maksumäärad jääksid rohkem ühele tasemele, siis ei üritaks alkoholi käitlejad tooteid valesti määratleda ja väheneks maksupettuste osakaal. Aktsiisimaksust kõrvalehoidumiste vähenemine tooks omakorda kaasa alkoholiaktsiis laekumise suurenemise.

Joonis 6. Alkoholiaktsiisi laekumine (tuhat krooni)

Alkoholiaktsiisi laekumine on suurenenud peale Eesti astumist Euroopa Liitu kaks korda (Joonis 6). Autor leiab, et maksulaekumist aktsiisimaksu määrade tõusud järsult mõjutanud pole, kuid see-eest on tõus olnud järjepidev. Suurim muutus maksulaekumises toimus 2004. aastal ja seda põhjendab autor järsult suurenenud impordiga Eestisse.

Kui võrrelda alkoholiturgu ja aktsiisiga maksustamist, siis on autor seisukohal, et maksutõus Eesti alkoholiturgu oluliselt ei mõjuta. Suurimaks murdepunktiks alkoholiturul oli liitumine Euroopa Liiduga, mis avardas Eesti piire ja edendas kaubavahetust teiste liikmesriikidega. Eesti liitumisel ühtlustati viinamarjaveinide ja kääritatud jookide maksumäärad. Kuna kääritatud jookide tootmine on kallis ja neid ei saa võrrelda viinamarjadest toodetud veinidega, siis on autor arvamusel, et siin kohal võib välja tuua suurima muutuse, mis kaasnes tänu aktsiisimaksu määrade muutmisele.

KOKKUVÕTE

Eesti alkoholiturul on aasta-aastalt suurenenud nii tootmine, tarbimine, eksport kui import. Samuti on tõstetud alkoholiaktsiisi määrasid. Suurim muutus toimus 1. mail 2004. aastal, mil Eesti astus Euroopa Liitu. Liitumine mõjutas nii alkoholiaktsiisi objektide vahelisi suhteid kui ka maksumäärasid. Kui enne Eesti liitumist oli suur osa alkoholi turust kangete alkoholsete jookide käes, siis pärast liitumist suurenes pigem lahjade alkoholsete jookide, nagu õlu ja siider, tootmine ja tarbimine.

Lõputöö eesmärgiks oli analüüsida aktsiisiga maksustamise mõjusid Eesti Vabariigi alkoholituru arengutele perioodil 1996 - 2008. Eesmärgi täitmiseks andis autor töö esimeses peatükis ülevaate nii alkoholituru kui ka aktsiisiga maksustamise arengust. Selleks uuris autor erinevaid arhiivimaterjale ja erialakirjandust. Samuti tutvus Eesti Statistikaameti ja Eesti Konjunktuuriameti statistikaga, kust selgus, et alkoholi tootmise ja tarbimise kasvust olenevalt on alkoholiaktsiis laekumine iga aastaga suurenenud.

Teises peatükis võrdles autor alkoholituru ja aktsiisiga maksustamise arengut, jagades võrreldava perioodi kaheks: muutused nii enne kui pärast Euroopa Liiduga liitumist. Samuti analüüsis autor, kuidas mõjutas aktsiisimäärade muutmine alkoholiturgu ja jõudis järeldustele, et aktsiisimaksu tõus ei ole alkoholi tarbimise kasvu vähendanud. Pigem on näha jätkuvat tarbimise suurenemise tendentsi, mis ei muutunud ka pärast liitumist. Kahe vaadeldava perioodi sarnaseks küljeks oli tootmismahu ja aktsiisimaksu laekumise kasv. Kui alkoholi import kasvas peale liitumist järsult kõikide alkoholiliikide puhul, ekspordi juures täheldas autor erinevate alkoholiliikide muutusi: õlle import langes ja lahjade alkoholsete jookide sissevedu seevastu suurenes. Seega sai lõputöös püstitatud eesmärk täidetud.

Autor jõudis järeldusele, et vaatamata tarbimise jätkuvale kasvule võib täheldada muutusi alkoholiobjektide maksustamises, mis seab erinevad alkoholikäitlejad ebavõrdsesse olukorda. Suurima erinevuse tõi autor välja veinide maksustamisel. Euroopa Liiduga liitumisel võrdsustati kodumaiste puuvilja- ja marjaveinide, mis kuuluvad kääritatud

jookide alla, ja viinamarjaveinide maksumäärad. Selle muudatuse tulemusena ei kaitstud enam kodumaist toodangu ja nende tootmismaht vähenes järsult.

Teise ebavõrdse kohtlemise võib välja tuua õlle maksustamisel. Õlle maksumäär on mitu korda madalam kui muu alkoholi maksumäär, kuigi neid maksustatakse sarnaselt etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hekto liitris. Seetõttu on õlle käitlejad soodsamas olukorras kui muu alkoholi käitlejad, kuna nende kohustus aktsiisimaksu tasuda on väiksem.

Kolmandana tõi autor välja vahetoodete, muu alkoholi ja kääritatud jookide maksumäärade erinevused. Vahetoodete maksumäär on võrreldes muu alkoholi ja kääritatud jookidega kõrgem. Tänu sellele tekib oht aktsiisimaksu pettusteks, kuna alkoholikäitlejad üritavad määratleda tooteid, mis kuuluvad vahetoodete alla, kääritatud jookidena.

Lõputöös oli püstitatud hüpotees, et aktsiisimäärade muutmise suunad seavad erinevad alkoholikäitlejad ebavõrdsesse olukorda. Erinevate alkoholiliikide ja maksumäärade arenguid analüüsides leidis autor, et maksumäärade suurenemine tekitab alkoholiliikide maksustamisel erinevusi, mille tõttu on näiteks õlle ja viinamarjaveinide käitlejad paremas olukorras kui destilleeritud alkoholi või puuvilja- ja marjaveinide käitlejad. Seega sai töös püstitatud hüpotees tõestatud.

SUMMARY

The theme of the diploma work is “The effect of imposing excise tax on the developments of the alcohol market in Estonia after restoration of independence”. It is written in Estonian and consists of 38 pages. There are used 20 resources, which are referred in the work. The diploma work has two annexes, which contain alcohol excise duty rates in 1995-1999 and 2000-2008.

The aim of this diploma work is to analyze the effect of imposing excise tax on the developments of the alcohol market in Estonia during the period 1996 - 2008. The hypothesis of the diploma work is that the rates of excise duty constitute different alcohol manages to unequal situations. As investigative techniques the author used analysing method.

The actuality of diploma work is expressed in the fact that during the current economic slack period in Estonia there is attempted to find ways to increase the budget of the state. Estonia is also ranking in the front of statistics on alcohol consumption in Europe. Because of high alcohol consumption public health suffers and there are a lot of traffic accidents due to drank people.

Author reaches the conclusion that the increase in tax rates leads to differences in types of alcohol taxation. This would put alcohol managers into situations in which certain types of alcohol the tax burden is major than other types of alcohol. At the same time, the growth of excise duty is not reduced the alcohol consumption. Rather, it is to see the continuing trend of increasing consumption.

VIIDATUD ALLIKAD

A.Le Coq. Olulisemad faktid A. Le Coq ajaloos.

<http://www.alecoq.ee/est/corp/ajalugu/?articleID=222> 5.04.2009

Alkoholiaktsiisi seadus. RT I 1995, 87, 1539.

Alkoholi määratlemise, kirjeldamise ja müügiks esitlemise nõuded. Vabariigi Valitsuse määrus. RT I 2004, 31, 224.

Alkoholiseadus. RT I 2002, 3, 7.

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus. RT I 2003, 2, 17.

Eesti Konjunktuuriinstituut. 2006. Illegaalse alkoholi tarbimine ja kaubandus Eestis 2005. Tallinn.

http://ki.ee/publikatsioonid/valmis/Illegaalse_alkoholi_tarbimine_ja_kaubandus_Eestis_2005.pdf 6.04.2009

Eesti Konjunktuuriinstituut. 2008. Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis. Tallinn.

http://www2.tai.ee/teated/arenduskeskus/Uudised/Alkoholi_aastaraamat_2008.pdf 6.04.2009

Eesti Statistikaameti andmebaas.

<http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp>

Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: JUURA

Lehis, L. 2007. Aktsiiside olemusest, ajaloost ja põhimõtetest. – maksumaksja

<http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=588&keywords=alkoholiaktsiis> 5.04.2009

Liviko. Viinatootmise ajalugu Eestis ning Livikos.

<http://liviko.ee/?id=242> 6.03.2009

Nõukogu direktiiv 92/84/EMÜ alkoholi ja alkohoolsete jookide aktsiisimäära ühtlustamise kohta. 19.10.1992. Euroopa Liidu Teataja.

Rahandusministeerium. Alkoholiaktsiis.

<http://fin.ee/?id=2022> 6.04.2009

Rahandusministeerium. Majandusülevaade 1999. aasta makromajandusliku ja eelarvetulude prognoosi täitumisest.

www.fin.ee/doc.php?6344 3.04.2009

Riigiarhiiv, f. 80, n. 1, s. 600.

Riigiarhiiv, f. 80, n. 1, s. 667.

Riigiarhiiv, f. 80, n. 3, s. 681.

Riigiarhiiv, f. 969, n. 1, s. 255.

Statistikaamet. 2007. Alkoholi tootmine ja tarbimine Eestis. Eesti Statistika Kuukiri 7/2007.

Statistikaamet. 2008. Eesti Statistika Aastaraamat 2008. Tallinn.

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Alkoholi tootmine perioodil 1995-2007 (tuhat hektoliitrit).....	9
Tabel 1. Alkohoolsete jookide müük siseturul (sh kõik turistide ostud) 1996-2006 (liitrit elaniku kohta).....	10
Joonis 2. Alkohoolsete jookide müük siseturul (sh kõik turistide ostud) 1996-2006 (liitrit elaniku kohta).....	11
Tabel 2. Alkohoolsete jookide koguseline põhieksport 1996-2006 (miljonit liitrit)	12
Tabel 3. Alkohoolsete jookide koguseline põhiimport 1996-2006 (miljonit liitrit)	13
Tabel 4. Alkoholiaktsiisi laekumine (tuhat krooni)	18
Joonis 3. Alkohoolsete jookide koguseline põhiimport 1996 – 2006 (miljonit liitrit).....	21
Joonis 4. Alkohoolsete jookide koguseline põhieksport 1996 – 2006 (miljonit liitrit).....	24
Joonis 5. Purgiõlle jaehinnad kauplustes 1996 – 2007 (krooni/liiter).....	25
Tabel 5. Legaalne ja illegaalne müük 2002-2006 (miljonit liitrit 100% alkoholis).....	26
Tabel 6. Kodumaiste alkohoolsete jookide jaehinnad 2002-2007 (krooni).....	27

LISAD

Lisa 1. Aktsiisimäärad aastatel 1995-1999⁴⁷

Alkohol	1.12.1995	1.12.1996	1.07.1997	1.12.1998	1.04.1999
1) Imporditud õlu (kuni 4,7 %)		võrdsustatud Eestis toodetud õlle aktsiisiga			
2) Imporditud õlu (üle 4,7 %)					
3) Eestis toodetud õlu:					0,55
kuni 4,7 %					
üle 5 kuni 600 tuh dekaliitrit (t.dal)					
üle 600 t.dal.					
kuni 300 t.dal.	1,50	2,00			
üle 300 t.dal	2,00	2,50			
üle 4,7 %					
üle 5 kuni 600 t.dal.					
üle 600 t.dal.					
kuni 300 t.dal	2,00	2,50			
üle 300 t.dal	2,50	3,00			
kuni 500 t.dal					
kuni 4,7 %			2,00		
üle 4,7 %			2,50		
üle 500 kuni 2000 t.dal					
kuni 4,7 %			2,50		
üle 4,7 %			3,00		
üle 2000 t.dal					
kuni 4,7 %			3,00		
üle 4,7 %			3,50		
4) Kääritatud jook (kuni 15 %)					
5) Kääritatud jook (üle 15 %)					
6) Vein (kuni 15 %)					
- villimata vein	8,00			võrdsustatud veini tavamääraga	
7) Vein (üle 15 %)					
- villimata vein	12,50			võrdsustatud veini tavamääraga	

⁴⁷ Rahandusministeerium. Alkoholiaktsiis.
<http://fin.ee/?id=2022> 6.04.2009

8) Imporditud konjak	võrdsustatud etüülalkoholi tavamaäraga				
9) Imporditud viski					
10) Eestis toodetud etüülalkohol (piiritus jmt)	1,15			1,45	
11) Imporditud etüülalkohol	1,15			1,45	

Aktsiisimäära ühik:

- 1) õlu - ühe liitri kohta. Alates 1.04.99 on ühikuks etanoolisisalduse 1 mahuprotsent liitris
- 2) Kääritatud jook - ühe liitri kohta
- 3) vein - ühe liitri kohta
- 4) konjak ja viski - ühe liitri kohta. Alates 1.12.95 on ühikuks etanoolisisalduse 1 mahuprotsent liitris
- 5) eüülalkohol - etanoolisisalduse 1 mahuprotsendi kohta liitris

Lisa 2. Aktsiisimäärad aastatel 2000-2008⁴⁸

Toode	1.01.2000	1.05.2004	1.01.2005	1.01.2008	1.07.2008
1) Õlu (etanoolisisalduse 1 % liitris)	0,55	0,55*	0,58*	0,64*	0,77*
2) Vein (kuni 6 %) (liiter)	10,40	3,25	3,41	3,76	4,51
3) Vein (üle 6 %) (liiter)	10,40	10,40	10,40	10,40	10,40
4) Kääritatud jook (kuni 6%) (liiter)	3,25	3,25	3,41	3,76	4,51
5) Kääritatud jook (üle 6 %) (liiter)	6,50	10,40	10,40	10,40	10,40
6) Vahetoode (liiter)	16,00	16,00	16,80	18,52	22,22
7) Muu alkohol (etanoolisisalduse 1 % liitris)	1,45	1,45	1,52	1,68	2,02

⁴⁸ Rahandusministeerium. Alkoholiaktsiis.
<http://fin.ee/?id=2022> 6.04.2009